

O DOĐI, DUŠE SVETI

Prvo što saznamo o nekoj osobi, redovito je ime. Imenom je zovemo, po imenu je razlikujemo od svih i pamtimo je. Također i treća osoba Presvetog Trojstva ima ime, i to posebne naravi. Zove se Duh. Kada se jednu osobu istinski ljubi želi se znati sve o njoj. Pravo ime Duha, ono po kojemu su ga upoznali prvi naslovnici Objave, jest **ruach**. Tom riječju su zvali Duha i svojim ustima izgovarali proroci, psalmisti, Marija, Isus, Pavao! Drugi stadij koji je ime Duha Svetoga prošlo prije nego li je k nama došlo jest riječ **pneuma**. Ovim imenom je označen u spisima Novoga zavjeta.

Za Židove je ime bilo tako važno da se poistovjećivalo sa samom osobom. Posvetiti ime Božje, znači posvetiti i častiti samoga Boga. Ime uvijek kaže nešto o samoj osobi, o njezinom porijeklu ili službi. To vrijedi i za ime **ruach**. Ono sadrži prvu temeljnu objavu o osobi i ulozi Duha Svetoga.

Što znači na hebrejskom **ruach**? U svom korijenu, on označuje atmosferski prostor između neba i zemlje koji može biti smiren ili olujan; prostor otvoren kao livada, na kojemu se lakše osjeća dah vjetra; proširujući smisao označuje „životni prostor“ u kojem se čovjek kreće i diše. **Ruach** označuje dvije stvari koje su usko međusobno povezane: vjetar i dah (disanje). To vrijedi i za grčku riječ **pneuma** i za latinsku **spiritus**. I u hrvatskom jeziku duh je povezan s korijenom **duhati**, a odatle dolazi **disati**, **dah**.

Vjetar i dah su više nego li jednostavni simboli Duha Svetoga. Biblija nas voli poučavati o duhovnim stvarima služeći se materijalnim simbolima koji postoje u prirodi. Dvije „knjige“ napisane od Boga – knjiga stvorenja, sastavljena od nijemih stvari i elemenata, i knjiga Biblije, sastavljena od slova i riječi – rasvjetljuju se i tumače jedna drugu. Isto je i kod sakramenata: zahvaljujući znaku riječ postaje vidljiva i zahvaljujući riječi znak se može čuti.

Dva su temeljna fizička značenja izraza **ruach** kojima se je Bog poslužio da nam objavi neizrecivu stvarnost svoga Duha: značenje vjetra i daha ili disanja. Na početku knjige Postanka se govori o „Duhu Božjemu“ koji je lebdio nad vodama. U istoj knjizi piše da „*je Bog napravio čovjeka od praha zemaljskoga i u nosnice mu udahnuo dah života*“ (Post 2, 7), i nastavak Biblije vidi u tom dahu jedno embrionalno očitovanje Duha Svetoga (usp. 1Kor 15, 45). U Djelima apostolskim Duh Sveti se očituje u znaku snažnoga vjetra (Dj 2,2); a u evanđelju Ivanovu isti Duh je predan od Uskrsloga u znaku daha i disanja, s gestom koja namjerno doziva onu iz prvih početaka: „*To rekavši, dahne u njih i kaže im: „Primate Duha Svetoga*““ (Iv 20,22).

Duh Sveti nam pomaže u našim slabostima

Posljednica Duhova primjenjuje Duhu Svetomu ovaj pojam, kada ga moli govoreći: „Bez Božanstva tvojega čovjek je bez ičega, tone sav u crnom zlu.“ U Starom zavjetu često se govori o Duhu Božjemu koji „zahvaća“ kao vihor, ili koji „naglo zahvaća“ određene osobe, kao na primjer Samsona, dajući mu nadnaravnu snagu.

Silazak Duha Svetoga na Duhove je namjerno opisan s istim oznakama teofanije na Sinaju (usp. Izl 19-20). To je jedan neizravan način kojim se pokazuje da otajstvo Duha nije manje, niti drugačije naravi, od otajstva samoga Boga (na Sinaju). Jednako otajstvo, jednaki učinci: prisutni su „preneraženi“, „začuđeni“, „izvan sebe od čuđenja“.

Što nam želi saopćiti Biblija ovom objavom Duha Svetoga kao sile i snage? Što možemo od nje izvući za naš život vjere? Duh Sveti je jedina prava snaga, jedina stvarna moć koja drži Crkvu! Kao što ni pojedini vjernik, tako ni Crkva ne živi od vlastite snage. Njezina snaga nije u „vojskama“, niti u „kolima i konjima“ ili u stvarima slične vrste.

„Ne silom niti snagom, već duhom mojim! – riječ je Gospodina nad Vojskama. Što si ti, goro velika? Pred Zerubabelom postaješ ravnicom!“ (Zah 4,6-7).

Snaga Crkve ne stoji ni u „mudrim razlaganjima“, ni u inteligenciji, diplomaciji, filozofiji, kanonskom pravu, organizaciji. Pavao je govorio: *„Jer evanđelje naše nije k vama došlo samo u riječi nego i u snazi, u Duhu Svetome i mnogostrukoj punini“ (1Sol 1,5).* Duh Sveti je izvor i tajna odvažnosti i smjelosti vjernika. U jednom teškom času poslanja apostola čitamo: „Svi su bili puni Duha Svetoga i naviještali su neustrašivo riječ Božju“ (usp. Dj 4,13; 4,29).

Duh Sveti je snaga proroka, apostola i mučenika: „Ja sam pun snage i duha Gospodnjega, pun pravde i jakosti“, kliče Mihej (Mih 3,8) i Pavao: „Bog nam, naime, nije dao Duha bojažljivosti, nego snage“ (2Tim1,7). Tertulijan, govoreći o kršćanima koji su bili prisiljeni da se bore sa zvijerima u areni, naziva Duha Svetoga „trenerom mučenika“. A Ćiril Jeruzalemski, u svoje vrijeme, piše: „Mučenici daju svoje svjedočanstvo zahvaljujući snazi Duha Svetoga“. Nije posve istiniti da „netko ne može sebi uliti odvažnost“. Barem na duhovnom planu je moguće „osokoliti se“, jer „Duh dolazi u pomoć našoj nemoći“ (Rim8,26). Sama slabost može, dapače, biti povlaštena okolnost da se doživi snagu Duha Svetoga. Sve stvari, u Crkvi i u pojedinom vjerniku, ili primaju snagu od Duha Svetoga ili su bez snage.

Duh Sveti nas ispunja svojom prisutnošću

Duh Sveti je otajstvo dobrote i nježnosti, razumijevanja i blizine Boga, te ujedno otajstvo smirenosti. Na Zapadu se je katkada pokušavalo izraziti ovu cjelinu oznaka s biblijskim retkom koji, u prijevodu Vulgate, glasi: „O kako je dobar i sladak, Gospodine, tvoj Duh u svim stvarima!“ (Mudr 12,1). U semitskim jezicima Duh je ženskog roda i to je doprinijelo da se razvije, u određenim ambijentima bogat nauk o Duhu Svetomu kao „majci“ koji je naglašavao značajke *„blagosti i nježnosti“* u njegovoj osobnosti. Nesreća Adamova, poslije grijeha, - čitamo kod jednoga od tih pisaca – bila je što *„nije više vidio pravog Oca neba, niti dobru i blagu Majku, milost Duha, niti slatkog i poželjnog Brata, Gospodina“*. Kada nas uči da vičemo Abba!, Duh Sveti se ponaša, govorio je jedan drevni pisac, *„kao majka koja uči vlastito dijete da kaže „tata“ i opetuje to ime s njim, dok ga ne navikne da doziva oca i u snu“*.

U Duhu Svetom Bog postaje naš, privlači nas k sebi, odnosi nam strah i neku nelagodnost u odnosu s njim koje smo naslijedili od Adama poslije grijeha. Po Duhu mi postajemo „domaći“ u Bogu! Ivan piše sa svoje strane: *„Po ovom znamo da ostajemo u njemu i on u nama: od Duha nam je svoga dao“ (1Iv 4,13).*

Intimnost s Bogom je: Bog u nama i mi u Bogu, i to sve zahvaljujući prisutnosti Duha Svetoga. Ima pravo sveti Augustin ustvrditi da je Bog „intimniji meni od mene samoga“.

Duh Sveti je odgovor i lijek na našu osamljenost, drugi veliki i sveopći uzrok patnje, uz strah i nemoć. Što stvarno uništava osamljenost? Svakako ne stajati u mnoštvu, nego radije imati prijatelja,

sugovornika. To ja za nas, ako hoćemo, Duh Sveti. Duh Sveti je bio za Isusa, kaže još sveti Bazilije, za vrijeme njegovog zemaljskog života, „nerazdjeljivi drug“, i takav želi biti također i za nas.

Ako nemoć može biti prigoda da iskusimo snagu Duha, osamljenost može biti prigoda i poticaj da imamo iskustvo tog „slatkog gosta“. Po vjeri, nitko nije sâm na ovom svijetu. Kada bi nas i svi ostavili, On nas ne bi nikada napustio: „Ne napušta nas, ako ga mi ne napustimo“. Kada ne možemo o nečem ni s kim govoriti, možemo, malo pomalo, naučiti govoriti s tim „obzirnim“ gostom koji je također „savršeni tješitelj“ i „čudesni savjetnik“.

Kao otajstvo mira, Duh Sveti je također odgovor na naš nemir. Naše srce je nemirno, u traženju, i upravo Duh Sveti je mjesto njegova počinka, u kojemu ono otpočine i nalazi mir. Među fenomenima koji se zapažaju u pentekostalnim i karizmatičkim krugovima, postoji takozvani „počinak u Duhu“, fenomen za koji je potrebno mnogo dara razlikovanja, ali za kojega se ne može, u mnogim slučajevima nijekati autentični duhovni značaj. Osoba, „dirnuta“ Duhom, padne na zemlju ali lagano kao da je netko polaže na zemlju; prestaje svaka aktivnost pameti i kada, kasnije, želi opisati drugima što je u tim časovima doživjela, ne nalazi do jedinu riječ kojom to čini: mir, mir, toliki mir...

U školi brata vjetra

Idimo u školu „brata vjetra“ kako ga je zvao Franjo Asiški. Što se događa kada puše olujni vjetar. Stabla se prigibaju i snažni cedri Libanona, koji mu se pokušavaju oduprijeti, prelamaju se. Prisjetimo se one molitve Crkve koja kaže: „Prigni k sebi naše volje, makar su buntovne“. Zapažamo također kako listići, koji se blago saginju na prolaz vjetra, ne bivaju nimalo oštećeni, barem dok su zeleni. Naše bi duše morale biti osjetljive i poslušne Duhu, kao lišće na vjetru. Hodati ili veslati protiv vjetra: kakav napor! Učiniti to uz pogodan vjetar: kakvo veselje. Raditi poslove bez Duha Svetoga: kako je naporno! Raditi ih s njim: kako li je sve mnogo lakše! Vjetar oplođuje. Prenosi sjemenje cvjetova i biljki i stavlja ih u čaške drugih cvjetova, ili u zemlji, da kliju. Tako čini Duh Sveti sa sjemenom i s Riječju Božjom.

„Kada, u proljeće, puše vrući vjetar zapadnjak, govori jedan crkveni otac, pupaju cvjetovi svake vrsti i boja, a livade šire miomiris: isto se događa u duši kada puše Duh Sveti.“

Htjeti zatvoriti Duha Svetoga u pojmove, definicije, teze, traktate, gotovo u tolike kutije ili limenke, kako je to pokušao učiniti moderni racionalizam, znači izgubiti ga. Postoji i druga napast da se hoće Duha Svetoga zatvoriti u crkvene „limenke“: u kanone, institucije, definicije. Duh stvara i oživljava institucije, ali on sam ne može biti institucionaliziran. Vjetar puše gdje hoće, tako i Duh dijeli svoje darove kako hoće (usp. 1Kor 12,11). Ne može se strogo „kanalizirati“ Duha Svetoga, u takozvane „kanale milosti“, kao da On ne bi bio slobodan djelovati također izvan njih. Drugi vatikanski sabor je ispovjedio da Duh Sveti „pruža svima mogućnost da se, na način koji je samo Bogu poznat, pridruže tom pashalnom misteriju“. Vjetar je najrječitiji simbol slobode Duha.

I drugi simbol – disanje, dah – prisjeća nas, u danom času, na mnogo stvari. Što se događa, ako zbog bilo kojeg razloga, stojimo kroz duže vrijeme bez disanja?“ To je strašni doživljaj gušenja: „Nemam zraka, gušim se!“ Kad bismo znali čuti krik naše duše, kada kroz dugo vrijeme stojimo bez molitve, lišeni Duha Svetoga, osjetili bismo da i ona na svoj način viče: „Nemam zraka, gušim se!“ Kad nekoga zahvaća nesvjestica, obično mu vičemo: „Diši, duboko diši!“ Isto bismo trebali reći

onome koji stoji pred tim da klone rukama i da se preda u borbi protiv Zloga: „Diši, po molitvi duboko udiši Duha Svetoga!“

Isus je, na Uskrs navečer, dahnuo u svoje učenike. Na krštenju je opetovao taj gest nad svakim od nas. Po obredu koji je bio u praksi do pred koju godinu, svećenik je u danom času izgovarao riječi: „Iziđi iz ovog djeteta, nečisti duše, i daj mjesto Duhu Svetomu.“ Dok je to govorio tri puta bi dahnuo u njegovo lice. Isus je uvijek spreman obnoviti taj svoj gest nad onim koji mu se preda, posve otvoreno, da primi njegov dah.

U Bibliji postoji tekst gdje se nalaze sjedinjena sva tri značenja izraza *ruach*: značenje vjetra, daha ili disanja i Duha Svetoga. To je Ezekielovo proroštvo nad suhim kostima (Ez 37). Simbol i stvarnost tu se, tako rekuć, isprepliću i hvataju. „Nije bilo duha u njima“, to jest disanja, života. „Od sva četiri vjetra dođi, Duše, i dahni!“, to jest: vjetre, dođi s četiri temeljne točke i puši. „Duh je ušao u njih i oživješe i stadoše na noge.“ „I Duh svoj udahnut ću u vas da ponovno oživite.“ Ovdje duh već označuje Duha Božjega, Duha Svetoga; život o kojemu se govori nije samo ovaj fizički. „Dođi, Duše!“

„Sine čovječji, te kosti – to je sav dom Izraelov. Evo, oni vele: "Usahnuše nam kosti i propade nam nada, pogibosmo!" (Ez 37,11).

Taj „narod“ sada smo mi. I među nama, u Crkvi, ima onih koji govore: „Naša nada je nestala. Izgubljeni smo, sve se ruši!“ I nama je stoga obećan „dah vjetra“ Duha Svetoga i ono iskustvo uskrsnuća. Ovi poticaji bi nam htjeli pomoći da zapazimo kako „snažan vjetar“ Duhova još puše i da je Isus uvijek u činu „da dahne“ u apostole; da se dvorana posljednje večere opet otvori i da su vode ribnjaka Betesde ponovno „pokrenute“ od anđela. Tko želi biti ozdravljen, ne treba nego da se baci unutra.

„Braća trebaju težiti da imaju Duh Gospodnji“

U potvrđenom pravilu čitamo poticaj i opomenu svetog Franje svojoj braći: „Neka braća pripaze da iznad svega trebaju težiti da imaju Duh Gospodnji i njegovo sveto djelovanje, da mu se uvijek čistim srcem mole...“ (Ppr 10,8). Ovo postaje ujedno i uvjet života po evanđelju. Slijediti stope Isusa Krista ne znači samo vjerno oponašati izvanjske oblike Isusova života i djelovanja, nego živjeti dubokim zajedništvom života, suoblikujući se Kristu Gospodinu. Stoga će to postati i njegovom ustrajnom molitvom koju žarko preporuča i svojoj braći: „Svemogući, vječni, pravedni i milosrdni Bože, podaj da mi slabi radi tebe vršimo ono što znamo da ti hoćeš, i da uvijek hoćemo što se tebi sviđa, da - iznutra očišćeni, iznutra prosvijetljeni i raspaljeni ognjem Duha Svetoga uzmožemo slijediti stope tvoga Sina, Gospodina našega Isusa Krista i da po tvojoj milosti dođemo k tebi, Svevišnji, koji u savršenom trojstvu i jednostavnom jedinstvu živiš i kraljuješ i slavno vladaš, svemogući Bog, po sve vijeke vjekova. Amen.“

Za Franju je ista stvarnost slijediti stope Gospodina Isusa Krista i imati Duh Gospodnji. Potrebno se osloboditi zemaljskog sebičnog duha, duha tijela, da bismo mogli imati prostora za „Imati Duh Gospodnji i njegovo sveto djelovanje.“

Franjo je tu jednostavan i konkretan kad potiče braću na korak čišćenja svoje dubine: „Opominjem i zaklinjem u Gospodinu Isusu Kristu da se braća čuvaju svake oholosti, isprazne slave, zavisti, pohlepe, brige i skrbi za ovaj svijet, ogovaranja i mrmljanja, nego neka pripaze da iznad svega trebaju željeti da imaju Duh Gospodnji i njegovo sveto djelovanje“ (Ppr 10,7-8).

Korjenita preobrazba je u središtu evanđeoskog života. Treba promijeniti duh, od zemaljskog duha ka duhu Gospodnjem. Tu korjenitu promjenu duha sam je Franjo doživio o čemu nam svjedoči u svojoj Oporuci: "Gospodin je dao meni, bratu Franji, da ovako započnem činiti pokoru: dok bijah u grijesima, bilo mi je odveć odurno gledati gubavce; i sam Gospodin me dovede među njih i bijah milosrdan prema njima." Tu korjenitu preobrazbu što je duh izvodi u čovjeku koji mu se otvori uvijek se pokazuje u odnosu na druge i to prije svega u duhu malenosti i poniznosti kojim valja susretati sva stvorenja.

Duh je jedini koji proniče dubine Božje i uvodi nas u intimnost Božju.

Franjo to izriče na čudesan način: "I nad svima, dok budu tako činili i ustrajali do kraja, počivat će Duh Gospodnji, i kod njih će učiniti boravište i nastanit će se u njima. I bit će sinovi nebeskoga Oca čija djela čine, zaručnici su, braća i majke Gospodina našega Isusa Krista. Zaručnici smo, kad se vjerna duša po Duhu Svetom sjedini s Kristom. Braća smo mu, kad izvršujemo volju Oca njegova koji je na nebesima; majke smo mu, kad ga nosimo u tijelu svojem u ljubavi i čistoj i iskrenoj savjesti i kad ga rađamo svetim djelovanjem koje mora služiti drugima."

Duha Božjeg doživljavamo uvijek:

- Kad smo mirno i vedro podnijeli i izdržali svoj svagdan koji nas tjera u očaj i prijeti osjećajem prevarenosti i uzaludnosti naših nadanja i napora - i to sve dokraja, bez bijega, hranjeni nekom čudnovatom snagom koja nam je pritjecala iz nama nedokučivog izvora koji nam izmiče kad ga god hoćemo učiniti raspoloživim.
- Kada smo prihvatili svoj ili tuđi očaj, odbijajući svaku jeftinu utjehu i pritom u skrivenim dubinama svoga bića osjetili pouzdanje i sigurnost, a da to nismo mogli ni izreći.
- Kad se u svojem svagdanu uvježbavamo u umiranju tako da nastojimo onako živjeti kako bismo željeli u smrti i umrijeti: mirno i predano - kao što i dišemo, mirno uzimajući i predajući dah.
- Kad smo se odvažili moliti u tamu i šutnju, neobjašnjivo sigurni da postoji skriveno "uho" koje nas čuje, premda nam se čini da odande ne dolazi nikakav odgovor.
- Kad smo se nečega odrekli, a da to nismo morali, mirno, bez zahvale i priznanja, čak i bez onog unutarnjeg osjećaja zadovoljstva koji nas "nagrađuje" kad nas nitko ne nagrađuje.
- Kad smo naprosto šutjeli makar smo se mogli braniti i makar smo doživjeli nepravdu; šutjeli smo, a da svoju šutnju nismo, još jednom, doživjeli kao svoj trijumf i nedodirljivost.

- Kad smo bili uljudni i dobri prema nekome, a da od njega nismo osjetili ni trunka zahvalnosti ni priznanja, a u samima sebi nismo čak ni osjetili kako smo pritom nesebični, dobri, "bolji".
- Kad smo oprostili premda za to nismo ništa dobili, a druga je strana uzela naše oproštenje kao nešto samo po sebi razumljivo ne pokazujući ni trunku žaljenja zbog učinjenog.
- Kad smo primijetili da se potočić našega života mučno probija i vijuga kroz pustinju banalnosti svagdana i ljudskih gluposti, naših i tuđih, kao da je bez cilja i u strahu da će presušiti ali s nedokazivim pouzdanjem živimo tako kao da će se potočić našega života uliti u široko Božje more makar ga još ne vidjeli.
- Kad nastojimo voljeti Boga premda imamo osjećaj da on šuti, i kad nas ne nosi nikakav val osjećaja i oduševljenja jer nam naša ljubav izgleda kao skok u prazno gdje ništa ne vidimo, čujemo niti osjećamo.

Tada je tu ipak Bog i njegova milost koja oslobađa. Tu je Duh Božji kojeg otkrivamo i iskusimo pod bremenom svagdanih briga i tjeskoba.